

FINANČNÍ ÚČETNICTVÍ 1

PŘEDNÁŠKA 1

Ing. Jana Shrbená

Téma 1

- Uživatelé a jejich rozhodovací úlohy
- Historický kontext účetnictví

ÚČETNICTVÍ

Účetnictví je společenskovední disciplína, byla vytvořena lidmi jako odraz specifické potřeby v určitém čase. Proto také vývoj společnosti a jejích potřeb ovlivňuje vývoj účetní disciplíny.

Účetnictví bylo prvotním momentem, který vedl ke vzniku písma a matematiky jako abstraktní vědy přibližně 8 000 let př.n.l.

Prvotní primitivní účetní záznamy se týkaly hospodářských transakcí zejména v oblasti zemědělství a obchodu a měly podobu účetních tokenů (kamenů s vyvrtanými otvory)

Význam účetnictví

- Účetnictví slouží k zaznamenávání hospodářských jevů o podniku v peněžních jednotkách.
- Hlavní funkcí účetnictví je podklad pro ekonomické rozhodování.

DALŠÍ FUNKCE:

- opora paměti podnikatele,
- důkazní prostředek ve sporech,
- písemný přehled pro vlastníka,
- podklad pro vyměření daní,
- informace o podnikatelské zdatnosti vedení podniku.

Opora paměti podnikatele

- Vazba na rozsah účetní jednotky
- Systém pro zaznamenávání:
 - Co zaznamenat - rozpoznání, ocenění
 - Jak zaznamenat - definiční znaky
 - Kam zaznamenat – účetní formy

Důkazní prostředek ve sporech

- Účetní záznamy chápány jako průkazné
- Prezentace zaznamenaných skutečností
- Přednost měly upravené a neproškrtané

Historie – Al Capone

- Al Capone byl americký gangster a zločinec z období prohibice ve 20. a 30. letech 20. století. Byl známý pro svou činnost v oblasti organizovaného zločinu, jako bylo nelegální obchodování s alkoholem, vydírání a hazard.
- Zatímco jeho kriminální aktivity byly rozsáhlé, nakonec byl zatčen a odsouzen nikoliv za zločiny spojené s jeho mafiánskou činností, ale za daňové úniky. Americká vláda ho nemohla přímo usvědčit z vražd či pašování, ale díky důkazům o daňových podvodech byl odsouzen k 11 letům vězení. Toto ukazuje, jak může účetnictví, i v případě zločinců, sloužit jako důkaz pro stíhání.

Blízká historie – Enron

- Enron byla jednou z největších energetických společností ve Spojených státech, která v roce 2001 zkrachovala v důsledku jednoho z největších účetních skandálů v historii. Společnost manipulovala se svými finančními výkazy a uměle navyšovala své příjmy a zisky pomocí tzv. offshore účtů a kreativního účetnictví.
- Případ Enron odhalil závažné nedostatky v účetních standardech a selhání auditu. Společnost Arthur Andersen, která byla auditorem Enronu, byla obviněna z toho, že nedostatečně kontrolovala účetní praktiky společnosti. Tento skandál vedl k bankrotu Enronu a hlubokým změnám v regulaci účetnictví, což vedlo k přijetí zákona Sarbanes-Oxley Act (2002), který zpřísnil účetní pravidla a požadavky na audity.

Podklad pro vyměření daní

- Vztah účetnictví a daní řešen různě
 - Zcela oddělené systémy
 - Zcela propojené systémy
- Účetní HV není totožný se Základem daně
 - Dualita
 - Úpravy
 - Dočasné rozdíly – existence odložené daně

Informace o podnikatelské zdatnosti vedení podniku

- Vazba na oddělení vlastnictví a řízení
- Accountability – zodpovědnost, zodpovídání se
- Konflikt zájmu – manažer x vlastník
- Konflikt cíle – výkonnost x zajištění výkonnosti

Podklad pro rozhodování

- Orientace na:
 - Analýzu minulosti – kauzalita, odpovědnost
 - Predikci budoucnosti – pravděpodobnost, variantnost
- Odhady, projekce, predikce,...

UŽIVATELÉ ÚČETNÍCH INFORMACÍ

VLASTNÍK

MANAŽER

STÁT

PARTNER

ZAMĚSTNANEC

Vlastník

- Poskytovatel kapitálu / investor
 - Současný
 - Potenciální
- Pozice investora
 - Snaha získat zhodnocení kapitálu (investorský trojúhelník)
 - Snaha kontrolovat účetní jednotku – expanze, akvizice, ...
- „Kde je výkonnost?“

Manažer

- Správce, hospodář, agent
- Svěřený podnik / účetní jednotka
- Najímaný / placený vlastníkem
- Odlišné zájmy od vlastníka – konflikt (prospěch manažera $\neq$ prospěch vlastníka)
- „Jak zajistit výkonnost?“

Stát I

- Výběrčí daně:
 - Vymezení daňově uznatelných položek $\neq$ výsledkové položky
 - Rozhodovací úloha $\neq$ měření či řízení výkonnosti
 - Optimem je samostatný nástroj (daňové účetnictví)

Stát II

- Statistická šetření
- Dotační programy
- Realizace hospodářské politiky
- Sociální programy
- Prevence kriminality
- Životní prostředí

Partner

- **Dodavatel**

- Chce mít klienta (dnes i zítra)
- Chce dostat zapláceno

- **Odběratel**

- Spoléhá na schopnost účetní jednotky plnit smlouvu
- Chce dodavatele

Zaměstnanec

- Investoval lidský kapitál
- Chce práci (a mzdu)
- Chce penzi (zejména zahraničí)
- Chce minimalizovat riziko (pojištění, ...)

Uživatelé účetnictví hlavní a vedlejší

- Ti, co využívají informace získané z účetnictví, se označují **za uživatele účetnictví**.
- Hlavním uživatelem účetnictví je **samotná účetní jednotka**, která vede účetnictví (JEJÍ VLASTNÍK A MANAŽER)
- Vedle toho je také řada EXTERNÍCH UŽIVATELŮ

Typy účetnictví interní x externí

- Interní uživatelé: Management, zaměstnanci, vlastníci.
- Externí uživatelé: Investoři, věřitelé, vláda, zákazníci, dodavatelé, široká veřejnost.
- Každá skupina uživatelů má specifické potřeby a očekávání od účetních informací.

Role účetních informací v rozhodovacím procesu SHRNUTÍ

- **Investoři:** Potřebují údaje o finanční výkonnosti, aby mohli rozhodovat o alokaci kapitálu.
- **Management:** Zásadní pro plánování, řízení a kontrolu podnikových aktivit.
- **Věřitelé:** Sledují platební schopnost firmy, aby mohli správně vyhodnotit riziko úvěrování.
- **Vláda:** Zajištění souladu s daňovými a právními předpisy.
- **Zaměstnanci:** Zajímají se o stabilitu podniku a o dlouhodobou zaměstnanost.

Kdo vede účetnictví

- Ten, **kdo vede účetnictví** je podle zákona o účetnictví považován za **účetní jednotku**. V rámci účetnictví je zaznamenáván stav a pohyb majetku a závazků, stav a změny vlastního kapitálu, dále pak náklady, výnosy, příjmy a výdaje.

Za **účetní jednotky** jsou považovány dle zákona o účetnictví např. :

- právnické osoby,
- fyzické osoby zapsané v obchodním rejstříku,
- fyzické osoby, jejichž **obrat** za předchozí rok převýšil 25 000 000 Kč,
- **ostatní fyzické osoby**, které se rozhodly vést účetnictví na základě svého dobrovolného rozhodnutí .

DĚLENÍ ÚČETNÍCH JEDNOTEK DLE VELIKOSTI

- na mikro účetní jednotky,
- malé účetní jednotky,
- střední účetní jednotky ,
- velké účetní jednotky.

Kritériem pro zařazení do příslušné kategorie **je hodnota aktiv, obrat a počet zaměstnanců.**

Čím se řídí účetnictví v ČR

- Zákon o účetnictví,
- prováděcí vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů ,
- České účetní standardy pro podnikatelské subjekty.

Současná struktura zákona o účetnictví

- První část – obecná ustanovení
- Druhá část – rozsah vedení účetnictví, účetní doklady, účetní zápisy a účetní knihy
- Třetí část – účetní závěrka
- Čtvrtá část – způsoby oceňování
- Pátá část – inventarizace majetku a závazků
- Šestá část – úschova účetních záznamů
- Sedmá část – zpráva o platbách orgánům správy
- Osmá část – zpráva o udržitelnosti
- Devátá část – zpráva o dani z příjmů
- Desátá část – ustanovení společná, přechodná a závěrečná

Účetnictví

- Účetnictví je často považováno za "jazyk byznysu", jeho vývoj ovlivňuje **SOUČASNÉ** obchodní prostředí.

Rozhodovací úlohy na základě účetních informací

- **Finanční analýza:** Posouzení výkonnosti podniku pomocí ukazatelů jako likvidita, rentabilita, solventnost.
- **Investiční rozhodování:** Vyhodnocení investičních příležitostí na základě výnosnosti a rizika.
- **Kreditní rozhodování:** Věřitelé vyhodnocují, zda je podnik schopen splatit své závazky.
- **Zdanění a regulace:** Účetní výkazy slouží jako podklad pro stanovení daňových povinností a regulaci trhu.

Historický kontext

- starověké civilizace (Mezopotámie, Egypt) a jejich první formy zaznamenávání majetku.
- Počátky účetnictví:
 - Účetnictví v Mezopotámii (okolo 3500 př. n. l.) – používání hliněných tabulek k zaznamenávání transakcí.
 - Starověký Egypt – zaznamenávání majetku a výnosů při spravování zemědělských ploch.
 - Antika – Římské impérium a důležitost účetnictví při řízení rozlehlého impéria (správa daní, veřejných financí).

Historický kontext

- Účetnictví ve středověku:
- Vývoj obchodního účetnictví v Itálii (Florence, Benátky) během 14. a 15. století.
- Luca Pacioli (1494) a jeho kniha "Summa de Arithmetica" – zrod podvojného účetnictví.
- Vliv renesančního myšlení na rozvoj účetních metod a standardů.

Historický kontext

- Průmyslová revoluce a účetnictví:
- Vznik moderního účetnictví v 19. století s nástupem průmyslové revoluce.
- Potřeba sledovat kapitálové investice, zisky a ztráty pro velké podniky.
- Vznik účetních profesí a regulací.
- Rozvoj auditu jako nástroje kontroly finančních výkazů.

Historický kontext

- 20. a 21. století:
- Globalizace a harmonizace účetních standardů (**IFRS**=International Financial Reporting Standards, **GAAP**=Generally Accepted Accounting Principles).
- Vývoj účetních systémů a technologických nástrojů (ERP systémy, digitalizace účetnictví).
- Moderní trendy v účetnictví: udržitelnost, etické účetnictví, finanční transparentnost.

4 kontrolní otázky k vypracování

- 1) Jaké znáte funkce účetnictví a umíte je vysvětlit?
- 2) Jakou roli hrají účetní informace v rozhodovacím procesu pro jejich jednotlivé uživatele?
- 3) Jaké jsou dokumenty, kterými se řídí účetnictví v ČR? A kdo je považován za účetní jednotku?
- 4) Jaké znáte rozhodovací úlohy na základě účetních informací? Vysvětlete je.